

BOSNA U EVROPSKIM INTEGRACIJAMA¹

BOSNIA IN THE EUROPEAN INTEGRATIONS²

Sažetak

*Tekst je izlaganje na promociji knjige Safeta Halilovića **Evropske integracije i Bosna i Hercegovina**, Sarajevo, 2013.*

Summary

*The content of this paper is presented at the promotion of a book by Safet Halilović **European Integrations and Bosnia and Herzegovina**, Sarajevo 2013.*

Osobita mi je čast što možemo biti okupljeni na ovakvom skupu-slavlju ispisane knjige o tematici o kojoj svakodnevno slušamo, vjerujemo da je poznajemo, a zapravo u našoj sredini naučno i stručno nitko se i nije bavio temeljito znanstveno ovom temom! Apsurd, kao i još mnogo apsurdna koji su mogući u ovoj državi. A svi se zaklinjemo u EU, čekamo je (ili ona nas čeka?) i tapkamo u mjestu – u teoriji i praksi – već godinama. Nepoznavanje problema EU, neznanje koje je i kod naših najvećih dužnosnika koji se kunu da nas vode u EU je veliko onoliko koliko je sama problematika EU velika!

Zbog toga je knjiga prof. dr. Safeta Halilovića veliki doprinos baš sada i baš ovdje kao štivo uz koje će se obrazovati i studenti koji će, nadam se, biti građani EU-a, ali i svi ostali koji

¹ Izlaganje na promociji knjige prof. dr. Safeta Halilovića **Evropske integracije i Bosna i Hercegovina**, Sarajevo 2013.

² Presentation at a promotion of a book by Prof. Dr. Safet Halilović **European Integrations and Bosnia and Herzegovina**, Sarajevo 2013.

trebaju da nas uvedu u EU. Put nije ni lahak ni jednostavan. Za sve one koji olahko i površno misle, lekcije iz kojih ne uče, stižu svaki dan. IPA fondovi su nas čekali do nekidan. Gubitak fondova koji nam je predočen je skupa lekcija za građane BiH, a za političku elitu nenaučena lekcija zbog koje ni na početnim godinama diplomacije ne bi položili ispit.

Knjiga prof. Halilovića se zato, možda, pojavila u pravo vrijeme – da podučí i one koji su to morali davno znati šta je EU kojoj težimo i u koju se zaklinjemo. To nije samo jednostavni zbir država koje su članice EU. To je i akumulirano znanje o svim problemima i svim oblastima naših života – od ekonomije, prava, sigurnosti, obrazovanja, kulture, razmjene i roba i mišljenja, ekologije, do poštovanja svih evropskih adeta i zakona!

Praksa ne može biti puka primjena teorije u stvarnosti, nego se gradi i teorijom i umom i običajima svake posebne sredine. Ni u antičkom svijetu, u Platonovoj analizi, nije bilo lahko obuzdati raznim državnim ustanovama zloupotrebu moći. Platonova utopija nas podučava tome. Zloupotreba vlasti i moći koja proizlazi iz nje od davnina je problem društva uopće i potpuno onemogućavanje tih zloupotreba ostvarivo je, nažalost, samo u utopiji. Zbog toga bi u savremenim društvima, kao nekad u antičko vrijeme, trebali imati ulogu u gradnji društava eksperti – procjenitelji, oni koje se sluša i kojima se vjeruje. Ekspert je netko između znanosti i političke prakse, netko ko ne daje posljednju riječ, ali njegova preporuka je odlučujuća pri donošenju konačnih odluka.

Čitanje knjige prof. Halilovića je, zapravo, moguće štivo za eksperte koji bi sagledali cjelinu problema EU i dali mišljenja na osnovu kojih bi se donosili zaključci toliko stručno i znano da bi korištenje IPA fondova za BiH bilo imperativno, kao što bi bilo imperativno da se razumije da oni koji ne razumiju pravila EU ne mogu ovu zemlju dovesti negdje osim do apsurdna u kojem sada jesmo.

Možda je došlo vrijeme da se čitaju knjige kakva je ova profesorova koja nas upućuje na abecedu nastanka i funkcioniranja EU. Zamisao EU nastala je nakon II svjetskog rata kao ideja o saveznoj državi u Evropi. Zapravo, svi su se okupljali oko jedinstvene Evrope koja de facto nije imala koncept, ali je ideja

uspjela da okupi u EU i one koji i nisu bili uvijek istomišljenici (odbacivanje evropskog ustava nedavno je to i potvrdilo). Ujedinjena Evropa nastaje kao direktna posljedica zala načinjenih do 1945, kao pokušaj da se stvori novo samopouzdanje, sloboda i mir, da se dosegne novo blagostanje, nova sigurnost, vjera i povjerenje koje nam moraju omogućiti da u budućnosti čekamo vrijeme u kojem možemo zasaditi hrast i odmarati se u sjeni njegova lišća, egziperijski, bez bojazni da ćemo morati napustiti i hrast i kuću i otići, ako stignemo živi otići, na svih pet kontinenta ne znajući da li postoji kuća, hrast, otac, majka, sin, dijete... ili samo neka gomila neidentificiranih kostiju u nekom tunelu na Balkanu.

Čerčil je već 1946. nudio ideju sjedinjenih evropskih država koja je dovela do osnivanja Savjeta Evrope. Možda je maj 1948. trenutak rađanja nove Evrope i prihvatanja integracija, a odbacivanja paranoja. Od tada trebalo je i volje i žrtvovanja nacionalnih programa da bi se potpisao Rimski ugovor 25. 3. 1957. To je značilo da je pobijedila ideja koegzistencije, multikulturalnosti i zajedničkog života.

Sadašnji koncept EU je da buduće članice moraju da hodaju za EU kao za sjenkom, daju velike ultimatumе koje nije lahko ispuniti. Oni koji sjenku slijede intenzivno brzo i bez ikakvih pitanja mogu dobiti šansu, ostali mogu biti sjenka neograničeno dugo (Turska, naprimjer).

EU je na Bosnu dugo gledala kao na cunami i ponašala se tako da je razumjela da žrtve treba nahraniti prije negoli dođe novi talas cunamija, da ne umremo gladni! U tragikomičnom slanju paketa koje većina stanovništva i ne jede, tragedija Bosne postajala je tragedija EU. Zašto Bosna, uprkos svemu, jeste konsenzus Evrope? U BiH se nalaze misije OSCE-a, Savjeta Evrope, Evropske komisije, EU, evropske policije, brojne vladine i nevladine organizacije, Svjetska banka, evropske banke i dr. Svi rade na pronalaženju rješenja za prosperitet BiH. Nije sporno da aktivno primjenjuju regionalnu kooperaciju i nastoje da tranzicijom promaknu cijeli region u Evropu. Trenutni zastoj političkih odnosa internacionalna zajednica nastoji riješiti, pa je možda i ovo oduzimanje IPA fondova Bosni vrsta pritiska da nas

vrate na put sjenke. Evropa danas, ipak, mora biti mjesto gdje represije nestaju, mjesto gdje se ne prijete i ne razvijaju strahovi planetarnih razmjera.

Ponovne prijetnje uvođenja viza za Balkan su kršenja osnovnih ljudskih prava o slobodi čovjeka i slobodnom izboru kretanja. Mi moramo izmijeniti svoj svijet. EU nam nudi da postanemo njen vlastiti konsenzus, slaganje Balkana kao mjesta susreta, a ne raskrižja. Zbog toga i uprkos svemu mi moramo slijediti EU kao sjenke, reforme u zemlji prihvatiti, također, kao sjenke, a Ustav prilagoditi evropskim standardima. Promjene Ustava moraju biti takve da se garantira evropska sigurnost, da se otklone strahovi za budućnost, da ono što se nudi Bosni može biti ponuđeno i Belgiji ili Španiji, naprimjer. Mi smo dovoljno dugo bili eksperimentalni poligon i Istoka i Zapada. Vrijeme je da postanemo sjenka EU, sjenka koja slijedi samo ono što je evropski moguće i realno.

Knjiga prof. Halilovića nudi bezbroj informacija koje moramo izučiti da bismo postali dobra sjenka kojoj neće moći lahko izmaći model koji slijedi – EU! Mora se biti osjetljiv za sudbinu drugih i stvaranje uvjeta koji omogućavaju slobodu otvorenosti prema svijetu u smislu promišljanja Hannah Arendt. Svoju krivnju slučajno preživjelih u Evropi s kraja XX stoljeća trebamo pretvoriti u vlastiti kvalitet sviješću EU da smo geopolitički smješteni na mjesto odakle nas ne mogu ostaviti na margini. Konačno, slučajno jesmo preživjeli i njihovom voljom, uz američko prisustvo i američke avione koji su nam pomogli na putu opstanka i pukog preživljavanja u Evropi s kraja XX stoljeća. Svoju krivnju slučajno preživjelih moramo opravdati beskrajinim radom i razumijevanjem između sebe i razumijevanjem evropskih institucija i pravila koja trebaju da postanu naša vlastita pravila.

Knjiga prof. Halilovića pomaže nam da razumijemo bit evropskih integracija, da saznamo sve o institucijama EU, o načinu funkcioniranja EU, o politici širenja EU kao i o aktualnoj fazi procesa integriranja BiH u evropske institucije. Ovo je knjiga kojoj ćemo se u narednom periodu sve češće vraćati i izučavati je kao vlastiti program napretka puta za koji nema alternative – ulaska BiH u EU! Vjerujemo da će to biti i mobilizacija za pravednost

slučajno preživjelih koje je EU svaki dan bilježila kamerama i upoznavala svijet o novim logorima nakon Auschwitzta – od Vukovara, Dubrovnika, Sarajeva, Srebrenice do posljednje Tomašice.

Za Auschwitz su mogli reći da ne znaju (?!), ali slike Balkana su pet godina bile udarne vijesti svih svjetskih medija. Gutmann je dobio i Pulicerovu nagradu 1993. za otkrivanje konclogora u Bosni, ali Evropa nije reagirala, osim starim konzervama kojim smo se trovali i čije se posljedice i sada osjećaju kao enormno povećanje karcinoma na ovim predjelima korištenja tzv. humanitarne pomoći. Pomoć za ulazak u Evropsku uniju nam je EU, na izvjestan način, i dužna nakon svega, ali samo tada kada i mi ispunimo svoje domaće zadaće koje možemo naučiti i u ovoj vrijednoj knjizi prof. Halilovića. Iz ove knjige treba naučiti kako da slijedimo Evropu kako bi naš status sjenke bio primijećen i kako bismo što prije postali tijelo koje disciplinirano slijedimo poštujući njihove zakonitosti i očekujući da i oni poštuju naše objektivne različitosti od njih koje i nisu uvijek otklon protiv njih, nego specifikum koji moraju poštovati. Naše putovanje u EU je otpočelo, put pred nama je dug, a mi moramo biti i brzi i odgovorniji jer trase putova mogu biti i mijenjane da sletimo sa staze. Čeka nas putovanje koje i nije ugodno, ali jeste za našu budućnost korisno i moguće i rješenje koje nam osigurava perspektive egzistencije koje se nećemo stidjeti – pravo, pravdu, prosperitet, ljudsko dostojanstvo i sigurnost.

Zato smo zahvalni i profesoru Haliloviću na ovoj vrijednoj knjizi koja može biti naš dalji putokaz da ne skrenemo sa EU staze.